L'empresari modern, torne a insistir-hi, accepta, estimula i patrocina naturalment l'ensinistrament tècnic del «seu» obrer. El que ell rebutja necessàriament és la seua *formació* que, alhora que inclou el saber tècnic i científic indispensable, parla de la seua presència al món. Presència humana, presència ètica, envilida en tant que se la transforma en una pura *ombra*.

No puc ser professor si no percep cada vegada millor que la meua pràctica, no podent ser neutra, exigeix de mi una definició. Una presa de posició. Decisió. Ruptura. Exigeix de mi escollir entre açò i allò. No puc ser professor a favor de qualsevulla i a favor de no importa què. No puc ser professor a favor simplement de l'Home o de la Humanitat, frase d'una vaguetat massa contrastant amb la concreció de la pràctica educativa. Sóc professor a favor de la decència contra la manca de pudor, a favor de la llibertat contra l'autoritarisme, de l'autoritat contra el llibertinatge, de la democràcia contra la dictadura de dreta o d'esquerra. Sóc professor a favor de la lluita constant contra qualsevol forma de discriminació, contra la dominació econòmica dels individus o de les classes socials. Sóc professor contra l'ordre capitalista vigent que inventà aquesta aberració; la misèria en l'abundància. Sóc professor a favor de l'esperança que m'anima malgrat tot. Sóc professor contra el desengany que em consumeix i m'immobilitza. Sóc professor a favor de la bellesa de la meua pròpia pràctica, bellesa que es perd si no tinc cura del saber que dec ensenyar, si no bregue per aquest saber, si no lluite per les condicions materials necessàries sense les quals el meu cos, descurat, corre el risc de debilitar-se i de no ser ja el testimoniatge que ha de ser de lluitador pertinaç, que es cansa però no desisteix. Bellesa que s'esfuma de la meua pràctica si, superb, arrogant i desdenyós amb els alumnes, no em canse d'admirar-me.

De la mateixa manera que no puc ser professor sense sentir-me capacitat per a ensenyar correctament i bé els continguts de la meua disciplina, tampoc no puc, d'altra banda, reduir la meua pràctica docent al mer ensenyament d'aqueixos continguts. Aqueix és tan sols un moment de la meua activitat pedagògica. Tan important com l'ensenyament dels continguts és el meu testimoniatge ètic en ensenyar-los. És la decència amb què ho faig. És la preparació científica revelada sense arrogància, al contrari, amb humilitat. És el respecte mai no negat a l'educand, al seu saber «fet d'experiència» que faig per superar colze a colze amb ell. Tan important com l'ensenyament dels continguts és la meua coherència en l'aula. La coherència entre allò que dic, allò que escric i allò que faig.

És important que els alumnes perceben l'esforç que fan el professor o la professora en cercar la seua coherència; cal també que aquest esforç siga de tant en tant discutit a la classe. Hi ha situacions en què la conducta de la professora pot paréixer contradictòria als alumnes. Això s'esdevé quasi sempre quan el professor simplement exerceix la seua autoritat en la coordinació de les activitats de la classe i als alumnes els pareix que ell, el professor, s'ha excedit en el seu poder. De vegades, el mateix professor no té la certesa d'haver ultrapassat o no realment el límit de la seua autoritat.

## 4. *Ensenyar exigeix llibertat i autoritat*

En un altre moment d'aquest text m'he referit al fet que no hem resolt encara el problema de la tensió entre l'autoritat i la llibertat. Inclinats com estem a superar la tradició autoritària, tan present entre nosaltres, ens deixem anar cap a formes llibertines de comportament i descobrim autoritarisme on sols hi ha hagut l'exercici legítim de l'autoritat.

Ara poc ha, un jove professor universitari, d'opció democràtica, comentava amb mi el que li pareixia que havia estat un foraviament d'ell en l'ús de la seua autoritat. Em diu, consternat, que no ha permés que un alumne d'una altra classe romangués a la porta entreoberta de la seua aula, conversant per gestos amb una de les alumnes. El professor fins i tot havia hagut de deixar de parlar davant el desconcert provocat per la situació. Per a ell, la seua decisió, amb la qual havia restituït a l'espai pedagògic el clima necessari per a continuar-hi la seua activitat específica i restaurat el dret dels estudiants i el seu propi a prosseguir la pràctica docent, era autoritària. En veritat, no. Llibertinatge hauria estat, si permetia que la indisciplina d'una llibertat mal entesa desequilibràs el context pedagògic, perjudicant-ne així el funcionament.

En un dels innombrables debats en què he participat, on precisament es discutia la qüestió dels límits sense els quals la llibertat degenera en llibertinatge i l'autoritat en autoritarisme, vaig sentir d'un dels participants que, en parlar dels límits de la llibertat, jo estava repetint la mateixa cançó que caracteritzava el discurs d'un rofessor seu, reconegudament reaccionari, durant el règim militar. Per al meu interlocutor, la llibertat estava per damunt de qualsevol límit. Per a mi, no, exactament perquè hi aposte, perquè sé que l'existència sols té valor i sentit en la lluita per ella. La llibertat sense límit és tan negativa com la llibertat asfixiada o castrada.